

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Conștiința religioasă și cultura modernă profană la Mircea Eliade

Tutore îndrumător:

Prof. Univ. Dr. Dancă WILHELM

Doctorand:

Vasile BOȘTIOG

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului “Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/159/1.5/S/136077.

București, 2015

CUPRINS

INTRODUCERE/3

1. RELIGIA CA EXPERIENȚĂ A SACRULUI/4

1.1. Definiții ale religiei/4

1.1.1. Émile Durkheim/4

1.1.2. Nae Ionescu/5

1.1.3. Rudolf Otto/6

1.1.4. Alți cercetători/7

1.2. Religia din perspectivă eliadiană/8

1.3. *Homo religiosus* și *homo modernus*/12

2. VALOAREA SIMBOLISMULUI RELIGIOS/15

2.1. Redescoperirea importanței simbolului/16

2.2. Simbolul ca manifestare a sacrului /18

2.2.1 Raportul dintre sacru și profane/19

2.2.2 Spațiul sacru – realitatea absolută/21

2.2.3 Sacrul și lumea profană modernă/23

2.3. Simbolul ca prelungire a hierofaniei/24

2.4. Simbolul ca agent revelator/26

2.4.1. Revelarea realității ultime/26

2.5. Simbolul ca agent unificator/28

2.5.1. *Coincidentia oppositorum*/29

2.5.2. Apartenența omului la universal/30

2.6. Simbolism religios, istorie și timp/31

2.6.1. Timpul în spiritualitatea indiană/32

2.6.2. Simbolul ca deschidere către o altă lume/33

2.6.3. Simbolism și istorie la iudeo-creștini/35

2.6.3.1. Simbolismul acvatic - simbolismul botezului/35

2.6.3.2. Arborele Lumii – Crucea/37

2.7. Omul modern și simbolismul religios/38

CONCLUZIE/40

CONȘTIINȚA RELIGIOASĂ ȘI CULTURA MODERNĂ PROFANĂ LA MIRCEA ELIADE

REZUMAT

În lucrarea științifică „Conștiința religioasă și cultura modernă profană la Mircea Eliade”, principalul scop pe care îl urmăresc este să scot în evidență raportul dintre omul religios și omul modern secular din perspectiva lui M. Eliade. Folosind o metodă analitică, vom examina modul cum M. Eliade prezintă raportul dintre viața omului modern și cea a omului religios a cărui viață are semnificație doar atunci când trăiește în lumea sacră. În scrierile lui Eliade, sacrul este pus în contrast cu profanul și omul religios se află aproape de fiecare dată în opoziție cu omul modern secular. Pentru a înțelege sacrul este necesar să vedem cum se manifestă în lumea profană. De asemenea, pentru a înțelege identitatea omului modern este necesar să vedem cum Eliade definește identitatea omului religios și care este relația acestuia cu omul modern.

În prima parte a cercetării de față vom analiza ideea de religie care presupune experiența sacrului în gândirea eliadiană. Pentru Eliade, religia este experiența sacrului relaționată la ideile de ființă și adevăr. M. Eliade a urmat și a dezvoltat ideea lui Rudolf Otto despre sacru, subliniind importanța experienței sacrului pentru viața religioasă. Sacrul are o dimensiune universală și joacă un rol însemnat în istoria umanității, întrucât începuturile culturii își au rădăcina în experiențele religioase.

M. Eliade arată că sacrul se manifestă întotdeauna ca o realitate de un ordin total diferit de realitățile naturale. Definiția de bază a sacrului constă în aceea că se află în opoziție cu profanul, actul său de manifestare fiind desemnat de către termenul hierofaniei. Astfel, conform gândirii eliadiene, sunt două moduri de a fi în lume: sacrul și profanul. Definind fenomenologia religiei, M. Eliade subliniază ireductibilitatea sacrului. El susține că fenomenele religioase trebuie înțelese ca fiind unice și ireductibile. Acestea se pot deosebi de cele seculare deoarece exprimă o structură universală pe care Eliade o numește dialectica sacrului și a profanului. Această dialectică presupune experimentarea transcendentului unde sacrul, în mod paradoxal, se manifestă prin fenomenele profane generale.

În scrierile sale științifice, M. Eliade accentuează în mod repetat raportul antitetice dintre omul religios și cel modern areligios. Omul religios tinde să rămână cât mai mult timp într-un univers sacru. El are o experiență de viață diferită de experiența omului fără vreo trăire religioasă, a omului care trăiește într-o lume desacralizată. Așadar, pentru *homo religiosus* viața are o valoare transcendentă. Natura este întotdeauna îmbibată de o semnificație religioasă.

Aspirația omului religios pentru experiența sacră îi permite să se scufunde în sacru, învățând să descifreze înțelesul hierofaniilor. Prin urmare, omul religios participă la experiența adevărului care a fost odată la originea acestor hierofanii. Omul profan, pe de altă parte, este omul care trăiește doar în istorie, într-un timp liniar. Viața lui are în vedere întotdeauna experiența umană în care nu este implicată nici o prezență divină. M. Eliade exprimă perspectiva sa cu privire la *homo religiosus* uneori în paralel, alteori în opoziție cu omul modern areligios. Omul religios se diferă de cel modern nu doar prin modul lui general de a gândi, ci și prin atitudinile sale religioase. Pentru omul religios nu există nici o activitate care este în totalitate profană, deoarece dorința lui entuziastă este să trăiască într-o lume sacră.

În cea de-a doua parte a cercetării noastre, intenționez să conturez perspectiva lui M. Eliade despre funcția simbolismului religios. Abordarea lui Eliade este întemeiată pe afirmația sa conform căreia există sisteme simbolice universale și coerente care oferă cadrul pentru interpretarea sensului religios. Fenomenul religios, în majoritatea cazurilor, nu poate fi exprimat fără limbajul simbolic. Potrivit lui M. Eliade, simbolul are un loc central în manifestarea vieții religioase. Sacrul mitic vorbește sau se revelează prin simboluri. Simbolismul trebuie văzut ca fiind o caracteristică umană care este folosită în special în fenomenul religios. M. Eliade descrie natura și funcția simbolismului religios ca fiind necesare pentru fenomenologia religioasă. Simbolul este experimentat ca un „cifru” care țintește dincolo de sine și revelează nivele ascunse ale realității.

Simbolismul religios este polivalent; datorită acestei polivalențe, simbolurile religioase pot integra diverse înțelesuri într-un întreg sau într-un sistem și, datorită acestei capacități de unificare, simbolurile religioase pot exprima aspecte paradoxale și contradictorii ale realității care nu pot fi exprimate altfel. M. Eliade arată că simbolismul religios are întotdeauna o valoare existențială; un simbol vizează întotdeauna o realitate în care existența umană este implicată. Fiind extensii ale hierofaniilor, simbolurile religioase sunt puse în aplicare de către omul religios pentru a prelungi manifestările sacre. Istoria nu poate modifica structura simbolismului arhaic; ea adaugă în mod constant noi înțelesuri, dar nu distruge structura simbolului. Omul modern va obține o dimensiune existențială nouă atunci când acceptă și realizează valoarea simbolismului religios în viața lui.